

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
Факультет журналістики
Кафедра соціальних комунікацій

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 10. КОМУНІКАТИВІСТИКА

Освітньої програми:
Рівня вищої освіти:
за спеціальністю:
галузі знань:

Журналістика
другого (магістерського)
0б1 Журналістика
0б Журналістика

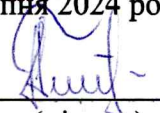
Рівне-2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Комунікативістика» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Журналістика» зі спеціальності 061 Журналістика, галузь знань 06 Журналістика

Розробник: кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри соціальних комунікацій, Смусь А.Г.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальних комунікацій

Протокол № 1 від 27 серпня 2024 року

В.о. завідувача кафедри Горчикова А.О.
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Журналістика» зі спеціальності 061 Журналістика, галузь знань 06 Журналістика

Гарант освітньої програми доц. Смусь А.Г.
(підпис)

Схвалено навчально-методичною комісією факультету журналістики
Протокол № 1 від 27 серпня 2024 року

Голова доц. Климюк В. В.
(підпис)

© Смусь А.Г. 2024 рік

© Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука» 2024 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3/3	Рівень вищої освіти: другий (магістерський) Галузі знань: 06 Журналістика Спеціальність: 061 Журналістика	Обов'язковий освітній компонент	
Змістових модулів – 1		Рік підготовки:	
Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 90/90		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
		10 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
60 год.		80 год.	
Вид контролю: іспит			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Комунікативістика» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Журналістика» підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 061 Журналістика галузі знань 06 «Журналістика».

Метою курсу є надання майбутнім фахівцям знань та вмій визначення та використання основних медіатехнологій в побудові комунікативних стратегій. Формування у студентів теоретичних знань у галузі соціальної комунікації та навичок практичної участі в різних типах соціальних комунікацій.

Завдання курсу: сформувати знання щодо історії виникнення та розвитку теорії комунікації; сформувати навички практичного застосування методів, інструментів, типів, каналів та засобів комунікації; надати необхідну теоретичну та практичну базу задля встановлення і підтримки комунікативних зв'язків, між державою та суспільством, між людиною та світом, між державами та культурами; визначити системний характер комунікативної стратегії, типології комунікацій, зарубіжний та вітчизняний досвід використання комунікаційних технологій для формування та підвищення позитивного іміджу суб'єкта комунікації; сформувати вміння і практичні навички з визначення основних напрямків і каналів здійснення комунікацій; застосування сучасних комунікаційних технологій у практичній діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК08. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.

Фахові компетентності спеціальності:

СК05. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки з питань журналістики, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

СК06. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі журналістики у широких та/або мультидисциплінарних контекстах, за умов неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

Результати навчання за дисципліною

Опанування дисципліною «Комунікативістика» забезпечить наступні результати:

РН07. Дискутувати зі складних комунікаційних проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН12. Розробляти та реалізовувати інноваційні та дослідницькі проекти у сфері журналістики з урахуванням правових, соціальних, економічних та етичних аспектів

РН13. Організовувати роботу колективу, забезпечувати професійний розвиток його членів та досягнення поставлених цілей.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4. ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1. Комунікативні стратегії: розробка та реалізація в сучасній практиці.

Визначення та функції комунікативістики. Розробка комунікативної стратегії. Складові комунікативної стратегії: визначення та аналіз проблеми, планування і програмування; дія і комунікація; оцінка ефективності та корегування дії. Комунікативні особливості різних джерел донесення інформації.

Література: основна (1,6,10) додаткова (11,13)

Тема 2. Цільові аудиторії: повідомлення для кожної окремої цільової аудиторії.

Підходи до типологізації груп громадськості; зовнішня і внутрішня громадськість. Визначення цільових/пріоритетних груп громадськості. Громадськість і аудиторія в традиційних та новітніх медіа.

Література: основна (2,7) додаткова (11,12)

Тема 3. Комунікація в інтернеті.

Технічні і комунікативні можливості сучасного інтерактивного інтернет-середовища. Digital етикет і комунікації: розвиток та тенденції в сучасних умовах. Роль і вплив

інтернет-комунікації на сучасну культуру. Ризики та перспективи мережевої комунікації.

Література: основна (1,4,10) додаткова (11,12,13)

Тема 4. Особливості реалізації комунікативної функції в блогах українських журналістів.

Блоги як комунікаційна платформа. Лідери думок та журналісти у соціальних мережах: поєднання комунікативних ролей. Класифікація блогів та їх комунікативні функції. Переваги і недоліки соціальних мереж як форми сучасної комунікації.

Література: основна (1,3,9) додаткова (11,13)

Тема 5. Формування та відтворення стереотипів у сучасній комунікації.

Гендерна рівність як комунікативна проблема. Контекст стереотипізації. Носій інформація як джерело стереотипів. Соціальна відповідальність медіа як формувача громадської думки.

Література: основна (1,7,8) додаткова (11,12,14)

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	ла б	інд	с.р.		л	пр	ла б	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.												
Тема 1. Комунікативні стратегії: розробка та реалізація в сучасній практиці.	18	2	4			12	16					16
Тема 2. Цільові аудиторії: повідомлення для кожної окремої цільової аудиторії.	18	2	4			12	18		2			16
Тема 3. Комунікація в інтернеті.	18	2	4			12	20	2	2			16
Тема 4. Особливості реалізації комунікативної функції в блогах українських журналістів.	18	2	4			12	20	2	2			16
Тема 5. Формування та відтворення стереотипів у сучасній комунікації.	18	2	4			12	16					16
Усього годин	90	10	20	–		60	90	4	6	–	–	80

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.н	з.ф.н
1.	Комунікативні стратегії: розробка та реалізація в сучасній практиці.	4	-
2.	Цільові аудиторії: повідомлення для кожної окремої цільової аудиторії.	4	2
3.	Комунікація в інтернеті.	4	2
4.	Особливості реалізації комунікативної функції в блогах українських журналістів.	4	2
5.	Формування та відтворення стереотипів у сучасній комунікації.	4	-
	Разом	20	6

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.н	з.ф.н
1.	Комунікативні стратегії: розробка та реалізація в сучасній практиці.	12	16
2.	Цільові аудиторії: повідомлення для кожної окремої цільової аудиторії.	12	16
3.	Комунікація в інтернеті.	12	16
4.	Особливості реалізації комунікативної функції в блогах українських журналістів.	12	16
5.	Формування та відтворення стереотипів у сучасній комунікації.	12	16
	Разом	60	80

8. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль 1				
Тема 1. Комунікативні стратегії: розробка та реалізація в сучасній практиці. Визначення та функції комунікативістики. Розробка комунікативної стратегії. Складові комунікативної стратегії: визначення та аналіз проблеми, планування і програмування; дія і комунікація; оцінка ефективності та корегування дії. Комунікативні особливості різни джерел донесення інформації.	Взаємооцінювання Захист презентацій Розв'язування ситуаційних завдань Самостійне виконання студентами ситуаційних вправ на практичних заняттях та їх обговорення.	Теоретичне усне опитування або міні-тест	<i>основна (1,6,10) додаткова (11,13)</i>	12
Тема 2. Цільові аудиторії: повідомлення для кожної окремої цільової аудиторії. Підходи до типологізації груп громадськості; зовнішня і внутрішня громадськість. Визначення цільових/пріоритетних груп громадськості. Громадськість і аудиторія в традиційних та новітніх медіа.	Взаємооцінювання Захист презентацій Розв'язування ситуаційних завдань Самостійне виконання студентами ситуаційних вправ на практичних заняттях та їх обговорення.	Теоретичне усне опитування або міні-тест	<i>основна (2,7) додаткова (11,12)</i>	12

<p>Тема 3. Комунікація в інтернеті. Технічні і комунікативні можливості сучасного інтерактивного інтернет-середовища. Digital етикет і комунікації: розвиток та тенденції в сучасних умовах. Роль і вплив інтернет-комунікації на сучасну культуру. Ризики та перспективи мережевої комунікації.</p>	<p>Взаємооцінювання Захист презентацій Розв'язування ситуаційних завдань Самостійне виконання студентами ситуаційних вправ на практичних заняттях та їх обговорення.</p>	<p>Опитування, тестовий контроль. Кейс-метод (аналіз педагогічних ситуацій)</p>	<p><i>основна (1,4,10) додаткова (11,12,13)</i></p>	<p>12</p>
<p>Тема 4. Особливості реалізації комунікативної функції в блогах українських журналістів. Блоги як комунікаційна платформа. Лідери думок та журналісти у соціальних мережах: поєднання комунікативних ролей. Класифікація блогів та їх комунікативні функції. Переваги і недоліки соціальних мереж як форми сучасної комунікації.</p>	<p>Взаємооцінювання Захист презентацій Розв'язування ситуаційних завдань Самостійне виконання студентами ситуаційних вправ на практичних заняттях та їх обговорення.</p>	<p>Опис ідеї власного дослідження</p>	<p><i>основна (1,3,9) додаткова (11,13)</i></p>	<p>12</p>
<p>Тема 5. Формування та відтворення стереотипів у сучасній комунікації. Гендерна рівність як комунікативна проблема. Контекст стереотипізації. Носій інформація як джерело стереотипів. Соціальна відповідальність медіа як формувача громадської думки.</p>	<p>Взаємооцінювання Захист презентацій Розв'язування ситуаційних завдань Самостійне виконання студентами ситуаційних вправ на практичних заняттях та їх обговорення.</p>	<p>Опитування, тестовий контроль. Кейс-метод (аналіз педагогічних ситуацій)</p>	<p><i>основна (1,7,8) додаткова (11,12,14)</i></p>	<p>12</p>

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Тема 1. Комунікативні стратегії: розробка та реалізація в сучасній практиці.

1. Розробити комунікативну стратегію (провести аналіз ситуації; зробити розстановку цілей та завдань; визначити цільові аудиторії; скласти план дій; оформити висновки).
2. Проаналізувати основні принципи оцінки ресурсів комунікативної стратегії.

Тема 2. Цільові аудиторії: повідомлення для кожної окремої цільової аудиторії.

1. Визначити цільові аудиторії для 2 умовних комунікативних стратегій (мета стратегій на вибір здобувача).
2. Навести приклади зовнішньої і внутрішньої громадськості (згідно до обраних стратегій).

Тема 3. Комунікація в інтернеті.

1. Написати публіцистичний матеріал на тему сучасних комунікативних стратегій в інтернеті.
2. Провести порівняльний аналіз процесу комунікації на вітчизняних медійних

платформах в інтернеті та закордонних.

Тема 4. Особливості реалізації комунікативної функції в блогах українських журналістів.

1. Підготувати перелік блогів вітчизняних та закордонних журналістів, які є активними користувачами соціальних мереж та позиціонуються як лідери думок.

2. Проаналізувати тематику та спрямованість блогів із вказанням впливовості поданої інформації на реальність аудиторії.

Тема 5. Формування та відтворення стереотипів у сучасній комунікації.

1. Наведіть приклади стереотипізації у сучасному медійному середовищі

2. Розробіть пам'ятку для уникнення явища стереотипізації у власних матеріалах для журналістів та окремо для користувачів соціальних мереж (із вазанням платформи та врахуванням її особливостей).

Типологія криз. Стадії розвитку криз. Розробка плану PR-дій компанії в кризовій ситуації. PR-способи управління репутацією під час кризи. Співпраця із ЗМІ під час кризи. Основні принципи PR в кризових ситуаціях. Стратегії відновлення після кризи. Правила антикризового менеджменту. Спеціальні заходи під час кризи.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни застосовуються такі методи навчання:

- словесні методи навчання: пояснювально-ілюстративний метод із використанням мультимедійних презентацій під час викладу лекційного матеріалу;
- бесіда з елементами дискусії, ситуативний підхід, бесіда за «круглим столом», «питання-відповідь»;
- проблемно-пошуковий та евристичний (диспут) методи навчання;
- дослідницький метод під час виконання самостійної роботи;
- практичні методи навчання: вправи, задачі, кейси, есе тощо;
- наочні методи навчання: демонстрація, ілюстрація, презентація, навчальні фільми, використання Jamboard, відеолекції.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Індивідуальне опитування, фронтальне опитування, тестова перевірка знань, поточні контрольні роботи, підсумковий контроль (екзамен).

12. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття «соціальна мережа».
2. Індивідуалістська та колективістська парадигми соціальної взаємодії.
3. Концепція соціального капіталу.
4. Форми соціального капіталу.
5. Закон розповсюдження влади у мережі.
6. Розгляд розвитку і функціонування соціальних мереж крізь призму теорії ігор.
7. Теорія «шести рукостискань».
8. Динаміка зростання соціальних мереж.
9. Централізовані та децентралізовані соціальні мережі.
10. Кількісний підхід до визначення ефективності соціальної мережі.
11. Якісний підхід до оцінки коопераційної ефективності соціальних мереж.
12. Закриті соціальні мереж.
13. Відкриті соціальні мережі.
14. Блогінг: концептуальні засади функціонування та види.
15. Стереотипізація як комунікативний бар'єр.
16. Чотири типи мереж: внутрішньо згуртовані відкриті, внутрішньо згуртовані закриті, внутрішньо дезінтегровані закриті, внутрішньо дезінтегровані відкриті.
17. Закономірності генези, функціонування та розвитку соціальних мереж як поля інтегральної суспільної взаємодії.
18. Мультимодальність комунікації в онлайн мережах.
19. Структура мережевого комунікаційного поля: ядро, напівпериферія, периферія.
20. Аналіз мереж онлайн-месенджерів, блогосфери, Твіттеру та Фейсбуку.
21. Комунікаційне поле та його характеристики.

22. Валюентність як критерій комунікаційного впливу у мережі.
23. Зміст поняття “повідомлення” та засобами його передачі.
24. Фактори, які впливають на ступінь довіри аудиторії до інформації та на тривалість впливу інформації.
25. Сутність використання знаків у комунікативному процесі.
26. Основні елементи комунікаційного процесу та опишіть їх призначення.
27. Природні та штучні комунікаційні канали.
28. Індикатори результативності комунікації.
29. Характеристики аудиторії.
30. Типи бар’єрів у комунікативістиці: фонетичний, семантичний, стилістичний, логічний.
31. Назвіть та розкрийте сутність комунікативних бар’єрів, обумовлених факторами зовнішнього середовища, що створюють дискомфортні умови передачі і сприйняття інформації (акустичні, температурні тощо).
32. Охарактеризуйте “людські” бар’єри комунікації (психофізіологічні та соціокультурні).
33. Коротко опишіть найбільш поширені форми психологічного бар’єру та їх наслідки для публічної комунікації.
34. Розкрийте суть феномену “групової (громадської) свідомості” та його роль в публічній комунікації.
35. Дайте характеристику лінгвістичним та семантичним бар’єрам культурної комунікації.
36. опишіть порядок організації та проведення публічного громадського обговорення.

13. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль 1					Підсумковий тест (залік)	100
T1	T2	T3	T4	T5		
12	12	12	12	12	40	100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв’язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв’язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв’язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	

64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабіє їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	задовільно
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення.
3. ТЗН.
4. Навчальні демонстрації.
5. Комп'ютерне забезпечення.

15. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА БАЗОВА

1. Зернецька О. В. Глобальна комунікація: монографія. Київ : Наукова думка, 2017. 350 с. 3.
2. Зражевська Н. І. Теорія медіа та суспільства : навчальний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022. 197 с.
3. Карпчук Н. П. Міжнародна інформація та суспільні комунікації : навч. посіб. для студ. закл. вищ. освіти / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2018. 514 с.
4. Нестеряк Ю. В. Місце комунікативістики у класифікації наукових дисциплін. Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі : тези Другої Міжнародної науково-практичної конференції (16 листопада 2017 р., м. Київ). / Інститут журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка. Київ: Видавництво КУБГ, 2017. С. 31–33.
5. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія. К.: Вадекс, 2019. 442 с.
6. Терещук В. І. Масові комунікації: навч. посіб. для студентів ВНЗ. К.: Ун-т економіки та права "КРОК", 2017. 200 с.
7. Шипота Г. Є. Інформаційна комунікативістика : практикум / Г. Є. Шипота. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. – 48 с.
8. Шинкарук А. Л., Парфенюк В. М., Кац Е. Я. Європейські публічні комунікації: культура, політика, технології : колективна монографія. Рівне, 2013. 416 с.
9. Horchikova A. O., Smus A. H., Zubarets A. V. «Formation and reproduction of gender stereotypes in modern media» Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського Серія: Філологія. Журналістика Том 35 (74). № 3 Том 2, 2024 с. 46-52

10. Horchikova A. O., Smus A. H. «Features of realization of communicative function in blogs of Ukrainian journalists» Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського Серія: Філологія. Журналістика Том 35 (74). № 2 2024. Частина 2 с. 243-248

11. Media in the Global Context: Applications and Interventions / ed. by Emmanuel K. Ngwainmbi. Cham : Palgrave Macmillan, 2019. 272 p

ДОПОМІЖНА

12. Алексеева І. О. Вступ до теорії міжкультурної комунікації / МОН України, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2011. – 295 с.

13. Колотілова Н.А., Сагач Г.М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації. – К., 2017.

14. Коулман А. Стратегії кризових комунікацій. Київ : Фабула, 2023. 200 с.

15. Терещук В. І. Політичні проблеми розвитку глобальної медійної системи в постбіполярний період : монографія. Київ : Таксон, 2019. 350 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

16. Зовнішнє мовлення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uk.m.wikipedia.org>

17. Групова динаміка і комунікація - <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/1494>

18. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.essuir.sumdu.edu.ua>

19. Медіапростір: проблеми і виклики сьогодення - <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/1565>

20. МЕДІАКОМПАС: ПУТІВНИК ПРОФЕСІЙНОГО ЖУРНАЛІСТА - <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/1548>

21. Навальна М., Ісайкіна О. Медіакомунікації. Навчальний посібник / кклад.: Марина Навальна, Олена Ісайкіна. – Переяслав-Хмельницький : «Видавництво КСВ», 2018. – 220 с. - <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/4228>

22. Олійник О.Б. Сучасна ділова риторика. – К., 2015. 13.Про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс]: Закон України від січн. 2011 р. № 2939-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939/2011-%D0%B2%D1%80>

23. Публічна комунікація і ділова мова в публічному управлінні [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/pages/osn/files>

24. Романенко Є. О. Публічна комунікація як засіб прозорості державного управління / Є.О. Романенко [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/cgiirbis_64_12

25. Холод О. М. КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ - <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/1556>